

Václav Čtvrtek

- narodil se 4. dubna 1911 v Praze
- zemřel 6. listopadu 1976 v Praze

Václav Čtvrtek se původně jmenoval Václav Cafourek. Jako autor příběhů do časopisů a pak i knížek, psal pod různými jmény - pseudonymy. Někdy se podepisoval Poledne, jindy Neděle nebo třeba Málek. Ale nejvíc se mu zalíbilo příjmení Čtvrtek. Dokonce tolik, že jej později přijal za své občanské jméno trvale (1959). */napadá vás, proč si vybral zrovna toto příjmení?/ Prý si ho zvolil proto, že se narodil čtvrtého čtvrtý /čtvrtým dnem v týdnu je čtvrtek/. Jeho tatínek pracoval jako účetní. Bydleli v Praze, ale se začátkem 1. světové války se přestěhovali. To mu nebyly ani čtyři roky. Maminka s dvěma syny se přestěhovala ke svým rodičům do Jičína, aby tady přečkali dobu, než se tatínek vrátí z vojny. V Jičíně strávil malý Václav čtyři roky. Jičín velmi miloval a proto se zde také odehrává spousta jeho pohádek. Jak sám říkal: „Byla to snadná volba, když jsem po letech uvažoval o tom, kde mají bydlet mé pohádky. Psal jsem je a píšu z dětských vzpomínek na Jičín.“ V Jičíně začal Václav Čtvrtek chodit do školy a naučil se číst. Toužil dovídat se příběhy, proto si pořád četl. Na Jičín, na Vánoce v Jičíně i na svého dědečka velmi rád vzpomínal. O Vánocích všemu prý vévodil velký stromek a pod ním zářily pravé červené muchomůrky. Kde a jak je dokázal dědeček uprostřed zimy získat, to se malý Václav nikdy nedozvěděl. Václavův dědeček miloval dobrodružství, a tak vnukovi vyprávěl o tajuplných událostech a také o loupežnicích. Maminka přispěla k tomu, že malý Václav dobře poznal Jičín a okolí. S maminkou prochodil všechny okolní vesničky, poznal tam každý kout. Sám Václav Čtvrtek říkal, že „*má tu krajinu rád a proto taky Rumcajs může bydlet jenom tam*“. Po skončení 1. světové války se vrátili zpět do Prahy za tatínkem, který se vrátil z fronty, narodila se jim sestřička. Václav byl pilným čtenářem knihovny a maminka podporovala jeho zálibu ve čtení a kupovala mu knihy. To mělo na budoucího spisovatele obrovský vliv. Sám po letech přiznal: „*Největší inspirací je pro mě vzpomínka na to, když jsem byl kluk a když jsem četl. To bylo takové blaho, když jsem se dovedl propadnout do příběhu a změnit se v jeho hrdinu. A tak si často říkám, že musím psát pro děti už za to, co mi jako klukovi připravili tehdejší autoři, a že musím přejmout jejich štafetu, abych dnešním dětem připravil podobné chvíle.*“ Tatínek navázal na dědečkovy dobrodružné příběhy, vyprávěl synům o rytířích, o obrech, o Honzovi, o ševcích. Náměty volil i podle situace: „*Když jsme zlobili, měl na nás tatínek v záloze i jednu pohádku trestnou, jmenovala se Oničem s krvavým mečem. A ten Oničem bydlel u nás za kanapem.*“*

Po maturitě na gymnáziu v roce 1931 chtěl jít studovat přírodní vědy. Na přání tatínka se ale dal zapsat na právnickou fakultu. Studium však nedokončil. V Chebu našel práci jako úředník. Dost se tam po večerech nudil, a tak začal psát. Nejprve do časopisů a pak i knížky. Oženil se a k psaní knížek ho vlastně přiměl syn Petr, kterému vyprávěl pohádky. Syn si přál povídání „o lefovi“, a tak se narodila knížka Lev utekl. To už Václav Čtvrtek pracoval jako úředník v Praze na ministerstvu financí. Později, v roce 1946, nastoupil jako redaktor do Československého rozhlasu. Měl na

starosti vysílání pro děti a mládež. Výrazně se podílel na skladbě pravidelných pořadů Nedělní pohádka a Hajaja. Pořad s pohádkami na dobrou noc Hajaja vymyslela jeho žena, rozhlasová redaktorka Vlasta Váňová. */proč název Hajaja?/* Hajaja se začal poprvé vysílat 2. ledna 1961 */skoro před 50 lety/* a poslouchat ho můžeme každý večer dodnes. Čtvrtek spolupracoval i s televizí, začal psát příběhy pro televizní Večerníček. Jako první pohádku pro Večerníček napsal příběhy o Rumcajsovi, Mance a Cipískovi. Jako knížka vyšly tyto příběhy až za dva roky po Večerníčku. Příběhy Rumcajse, Manky a Cipíska známe určitě všichni a díky nim známe i město Jičín a jeho okolí. Tak jak vidíte Jičín v pohádkových příbězích, tak vypadá i ve skutečnosti, Valdická brána i náměstí s podloubím tam opravdu najdete. Kraj, kde bylo malému Vaškovi tak dobře, začal pomalu ožívat v pohádkách, které psal pro děti.

Václav Čtvrtek velmi rád chytal ryby a možná že se někdy při rybaření potkal s některým ze svých mnoha vodníků. Určitě i vy znáte dobráky vodníky Volšovečka, Česílka, Čepečka či Krapítka. Možná si vzpomenete i na zlého vodníka Kebule z pohádky Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni.

Uměl napsat i krásné texty k písničkám.

V roce 1975 byl jmenován čestným občanem města Jičína. Dnes se s jeho jménem setkáte v Jičíně hned na několika místech – mají tam náměstí Václava Čtvrťka, hospodu U Rumcajse, les Řáholec a dokonce i knihovna je po Václavu Čtvrťkovi pojmenovaná. V roce 2001 si děti z Jičína vysázeli malý lesík, který pojmenovali Cipískův Řáholeček. Díky Václavu Čtvrťkovi a jeho pohádkám se Jičín stal hlavním městem pohádek. Každoročně pořádají v Jičíně pohádkový festival (založen v roce 1991), který umožňuje, aby pravidelně na jeden týden v září předal starosta správu města dětskému parlamentu, který dohlédne, aby tu platily pohádkové zákony. Hlavním městem pohádek byl Jičín slavnostně prohlášen v r.2006 v průběhu 16. ročníku festivalu Jičín - město pohádky, který byl věnován vzpomínce na Václava Čtvrťka. Václavu Čtvrťkovi bylo uděleno čestné občanství pohádkového města. Tento festival také navštívila dcera Václava Čtvrťka Markéta Tengbom se synem a vnukem, žijící ve Francii. V rámci loňského festivalu se organizátoři festivalu pokusili o překonání rekordu v největším počtu shromážděných trpaslíků – rekord byl překonán */950 trpaslíků/* a zapsán do Knihy rekordů.

Kromě knižních vydání vycházela díla Václava Čtvrťka v časopisech, samostatných sešitech a také na gramofonových deskách, některá se dočkala filmového a divadelního zpracování. Mnohá byla přeložena, mnohá oceněna doma i v zahraničí.

Rumcajs

O jičínském ševci Rumcajsovi, který se dal pro konflikt s vrchností na loupežnické řemeslo, přebýval se svou ženou Mankou a synem Cipískem v lese Řáholci, kde chránil lesní zvěř a rostliny a pomáhal dobrým lidem.

Les Řáholec je podle Václava Čtvrťka les, „kde se každý cítí dobře, směje se a raduje se do sytosti“ (sloveso „ráholit se“ znamenalo v archaické češtině „veselit se“). To slovo slyšával v dětství právě v Jičíně.

Pohádky o Rumcajsovi ilustroval Radek Pilař, jako vzor si prý vybral svého dědečka, hajného v hlubokých lesích. Podle podoby ovšem mnozí tvrdili, že si malíř sedl před zrcadlo a kreslil sám sebe.

Na dotazy, proč lidé mají tak rádi Rumcajse, Václav Čtvrtek odpovídal: „*Opravdu to nevím. A jen se skromně domýšlím, že asi proto, že Rumcajs ačkoli nikdy nestřelí z pistole ničím horším než zeleným žaludem, dokáže mít vrch třeba nad baterii kanónů. A snad taky proto, že má tak upřímně rád svou Manku. A možná i proto, že by vůbec nebylo špatné být Rumcajsem, pomáhat lidem od zlého a s dobrými žít ve shodě.*“

Šejtroček /Cesty formana Šejtročka/

Do osudu formana Šejtročka, který sídlil u rybníka Šibeňáku, zle zasáhl starosta Humpál. Pomohl mu ale vodník Česílko, když mu daroval kouzelného koně, ten se jmenuje Žemlička a je to začarovaný sumec.

Ilustrace: Zdeněk Miler.

Křemílek a Vochomůrka

/Pohádky z mechu a kapradí. Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky/

Dva skřítki Křemílek /hubený/ a Vochomůrka /tlustší/, kteří bydlí v lesním domku v pařezu a pro svou všetečnost se dostávají do nepříjemných situací, z nichž jim pomáhají vyvážnout květiny, zvířata a nadpřirozené bytosti.

Ilustrace: Zdeněk Smetana.

O hajném Robátkovi a jelenu Větrníkovi

Ilustrace: František Skála.

O Makové panence a motýlu Emanuelovi

Ilustrace: Gabriela Dubská.

Říkání o víle Amálce

Ilustrace: Olga Čechová.

Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni

Ilustrace: Miloslav Jágr.

Ukázky:

- z knihy: Rumcajs – str. 9-13 /Jak se švec Rumcajs stal loupežníkem/

- z CD: Nejlepší večerníčky /7917/ - Jak Křemílek s Vochomůrkou měli hodiny s jednou ručičkou /4/ 7:34, Jak Maková panenka potkala motýla Emanuela /5/ 7:02

Kvíz pro děti: Kdo je kdo v pohádkách Václava Čtvrtka?

- ❖ Čepeček = hodný vodník
- ❖ Humpál = jičínský starosta /Rumcajs/
- ❖ Kotrč = zlý majitel lesa /O hajném Robátkovi a jelenu Větrníkovi/
- ❖ Manka = maminka loupežnického synka Cipíska /Rumcajs/
- ❖ Kolomajzna = zlý správce na jičínském zámku /Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni/
- ❖ Žemlička = kůň formana Šejtročka /Cesty formana Šejtročka/
- ❖ Kebule = zlý vodník /Řikání o víle Amálce, Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni/
- ❖ Amálka = víla /Řikání o víle Amálce/
- ❖ Emanuel = motýl /Maková panenka a motýl Emanuel/
- ❖ Volšoveček = hodný vodník
- ❖ Robátko = hajný /O hajném Robátkovi a jelenu Větrníkovi/
- ❖ Česílko = hodný vodník /Cesty formana Šejtročka/
- ❖ Větrník = jelen /O hajném Robátkovi a jelenu Větrníkovi/
- ❖ Hromburác = zlý medvěd /O hajném Robátkovi a jelenu Větrníkovi/
- ❖ Tancibůrek = malý skřítek /Řikání o víle Amálce/
- ❖ Očičko = jičínský podučitel /Cesty formana Šejtročka/
- ❖ Andulka = rusalka

Knihy Václava Čtvrťky pro děti v naší knihovně

- ❖ Cesty formana Šejtročka
- ❖ Cípísek
- ❖ Císařská vojna se sultánem a jiné pohádky na motivy lidových písní
- ❖ Čáry máry na zdi
- ❖ Čtení o vepříkovi a kúzleti
- ❖ Čtyři Breberkos
- ❖ Franta a já
- ❖ Hajaja: pohádky na dobrou noc
- ❖ Jak čert hledal díru do pekla
- ❖ Jak si Slávek načaroval dubového mužička
- ❖ Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni
- ❖ Kamarádi se sluníčkem
- ❖ Kolotoč v Africe
- ❖ Kotě z Kocourkova
- ❖ Kuňky z žabí tůňky
- ❖ Lev utekl
- ❖ Maková panenka
- ❖ Maková panenka a motýl Emanuel
- ❖ Manka
- ❖ Neuvěřitelná příhoda práčete Leška
- ❖ O Česílkovi, Šejtročkovi a jenom známém loupežníkovi
- ❖ O hajném Robátkovi a jelenu Větrníkovi
- ❖ O víle Amálce a žabce Márince
- ❖ Podivuhodné vyprávění bývalého piráta Kolíska
- ❖ Pohádka o ptáku Klabizňákovi
- ❖ Pohádková muzika
- ❖ Pohádkový kalendář
- ❖ Pohádkový rok
- ❖ Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky
- ❖ Rumcajs
- ❖ Rumcajsova loupežnická knížka
- ❖ Říkání o víle Amálce
- ❖ Vodník Čepeček
- ❖ Zlatá lilie

Bibliografie:

Whitehors a dítě s pihou (1940)
Veselé pohádky o pejskovi a kočičce, strýci, hrochovi, loupežnících a jiných lidech a zvířátkách (1947)
Jak pejsek a kočička pěstovali kaktus (1947)
Lev utekl (1948)
Kolotoč v Africe (1948)
Král Lávra (1952)
Honza, Čert a kašpárek (1956)
Doktor Ludva Faust a povídky (1956)
Budulínek (1957)
My tři a pes z Pětipes (1958)
Směr vesmír - start (1959)
Pohádkové příběhy kominíka Valenty (1960)
Modrý kosatec (1961)
Chlapec s prakem (1961)
O Kubovi (1961)
Čáry máry na zdi (1961)
Patero pohádek pro závěsné loutky (1962)
Zlaté pero (1962)
Kosí strom (1963)
Zlatá lilie (1964)
Hodinky s lokomotivou (1965)
Malá letní romance (1966)
Duha a jelen Stovka (1966)
Veselí mrtví (1967)
Dobrodruzi z Devátého náměstí (1968)
Pohádková muzika (1968)
Pohádkový kalendář (1969)
Pohádky ze čtyř studánek (1969)
Rumcajs (1970)
O Česílkovi, Šejtročkovi a jednom známém loupežníkovi (1970)
O Makové panence a motýlu Emanuelovi (1970)
Pohádky z mechu a kapradí (1970)
Vodník Česílko (1970)
Z nejkrásnějších pohádek V.Čtvrťka (1970)
Zpívající pejsci při měsíci (1970)
Kočičiny kocourka Damiána (1971)
Jak si Rumcajs poradil s rakem (1971)
Rumcajsova loupežnická knížka (1971)
Rumcajsova vánoční pohádka (1972)
Jak čert hlídal díru do pekla (1973)
O víle Amálce a žabce Márince (1973),
Císařská vojna se sultánem a jiné pohádky na motivy lidových písní (1973)
O Rumcajsovi a loupežnickém synku Cipískovi (1973)
Malá zlá kouzelnice a drak (1974)
Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky (1974)
Cipísek (1975)
Manka (1975)

Malá zlá kouzelnice (1975)
Neuvěřitelná příhoda práčete Leška (1975)
Jak si Slávek načaroval dubového mužička (1976)
Nezbedné pověsti pro dospělé (1977)
Cesty formana Šejtročka (1977)
Čtyři Breberkos (1978)
Franta a já (1978)
Lenka a dva kluci (1978)
Jak si Rumcajs poslal Cipíska pro pomoc (1978)
Pohádka o myslivci a víle (1978)
Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni (1979)
O hajném Robátkovi a jelenu Větrníkovi (1979)
Podivuhodné vyprávění bývalého piráta Kolíska (1981)

Zpracovala: Pavlína Kurečková

Zdroje:

Eva Bílková – Okolo Řáholce. Povídání o Jičíně, Václavu Čtvrťkovi a jeho díle
Internet